

RESULTS FROM TALIS 2018

OECD Starptautiskais mācību vides pētījums (TALIS) ir liela mēroga starptautisks pētījums par skolotājiem, skolu vadītājiem un mācību vidi skolās. Šajā datu izlasē iekļautie secinājumi pamatojas informācijā, ko snieguši publiskajās un privātajās vispārizglītojošajās skolās strādājošie pamatizglītības skolotāji un skolu direktori.

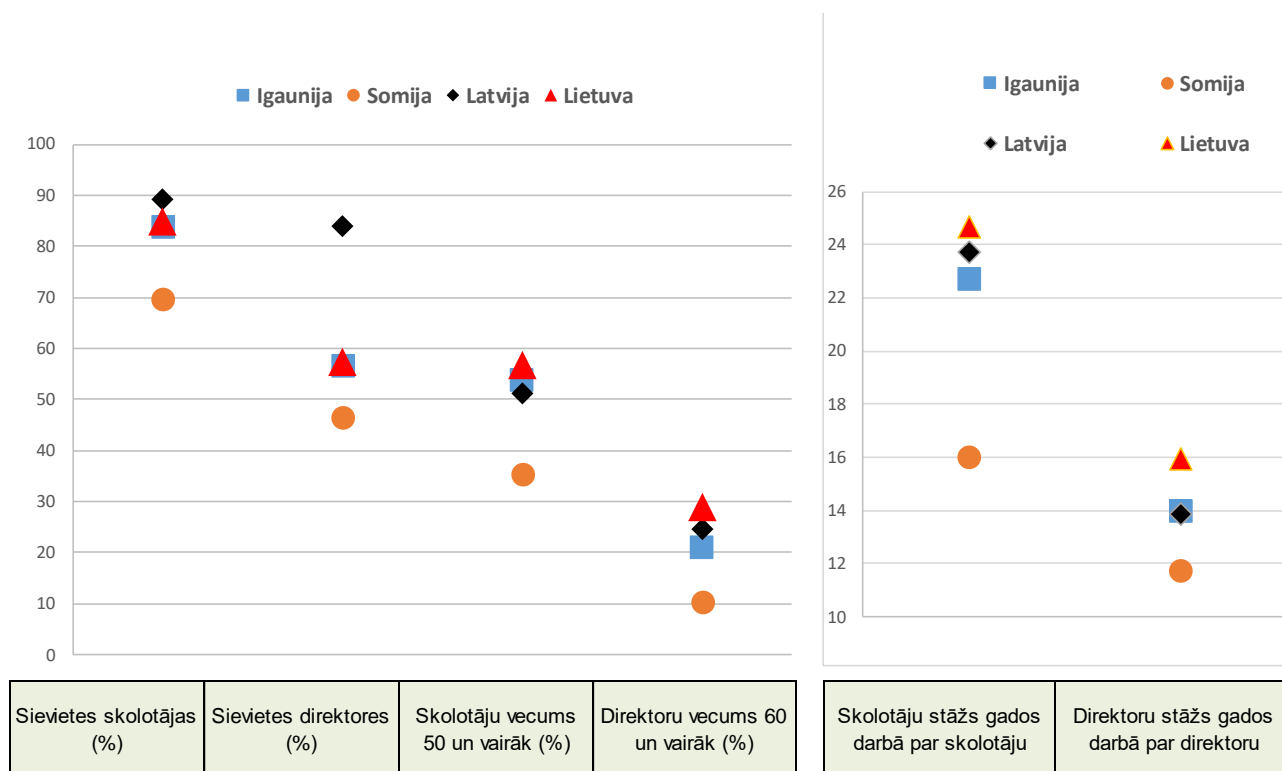
Latvija

Kas ir mūsdienu direktori, skolotāji un skolēni

- Skolotāja profesija bija pirmā karjeras izvēle 74 % Latvijas skolotāju un 67 % skolotāju OECD valstīs un ekonomikās, kas piedalījās TALIS aptaujā. Atbildot uz jautājumu par to, kādu iemeslu dēļ viņi izvēlējās šo profesiju, vismaz 93 % Latvijas skolotāju kā galveno motivāciju norādījuši iespēju ietekmēt bērnu attīstību vai sniegt savu ieguldījumu sabiedrības attīstībā.
- Latvijā skolotāju vidējais vecums ir 48 gadi. Šis rādītājs ir augstāks nekā vidējais skolotāju vecums OECD valstīs un TALIS dalībvalstīs (proti, 44 gadi). Turklāt 51 % Latvijas skolotāju ir vecumā no 50 gadiem un vairāk (OECD vidējais rādītājs – 34 %). Tas nozīmē, ka Latvijai nākamajā desmitgadē būs jāatjauno apmēram katrs otrais skolotājs no pieejamā skolotāju darbaspēka.

1. attēls. Skolotāju un skolu direktoru sociāli demogrāfiskais un darba pieredzes profils

Balstoties uz pamatizglītības skolotāju un skolu direktoru atbildēm

Avots: OECD, TALIS 2018 datubāze, I.3.17., I.3.21., I.3.1., I.3.5., I.3.9. un I.3.13. tabula.

- Latvijā direktori vidēji ir 54 gadus veci, kas ir augstāks rādītājs nekā vidējais direktoru vecums OECD valstīs un TALIS dalībvalstīs (proti, 52 gadi). Turklāt 25 % direktoru Latvijā ir vecumā no 60 gadiem un vairāk salīdzinājumā ar 20 % šī vecuma direktoru OECD valstīs vidēji.
- Pieejamā informācija par sadalījumu pa dzimumiem skolotāja un direktora amatā ļauj novērtēt dzimumu nelīdzsvarotības līmeni skolotāja profesijā un dzimumu nevienlīdzību karjeras izaugsmes ziņā. Latvijā 84 % no direktoriem ir sievietes salīdzinājumā ar sievietēm īpašvaru skolotāja profesijā, kas ir 89 %. Šo rādītāju var salīdzinoši novērtēt pret OECD vidējiem rādītājiem – 47 % sievietes skolas vadītāja amatā un 68 % sievietes skolotāja amatā.
- Saistībā ar klases vidi attiecības starp skolēniem un skolotājiem pārsvarā tiek vērtētas kā pozitīvas. 95 % Latvijas skolotāju piekrīt tam, ka skolēni un skolotāji parasti savstarpēji labi saprotas. Tomēr 9 % direktoru ziņo par regulāriem iebiedēšanas vai aizskaršanas gadījumiem skolēnu vidū, kas būtiski neatšķiras no vidējā OECD valstu rādītāja (proti, 14 %).
- Latvijā 1 % skolotāju strādā skolās, kurās vismaz 10 % skolēnu ir imigrantu izcelsmes (OECD vidējais rādītājs – 17 %). Tai pat laikā 96 % skolu vadītāji ziņo, ka viņu skolās strādājošie skolotāji uzskata, ka bērniem un jauniešiem ir jāmācās, ka cilvēkiem no dažādām kultūrām ir daudz kā kopēja (OECD vidēji – 95 %).

Kādas mācību metodes skolotāji izmanto klasēs

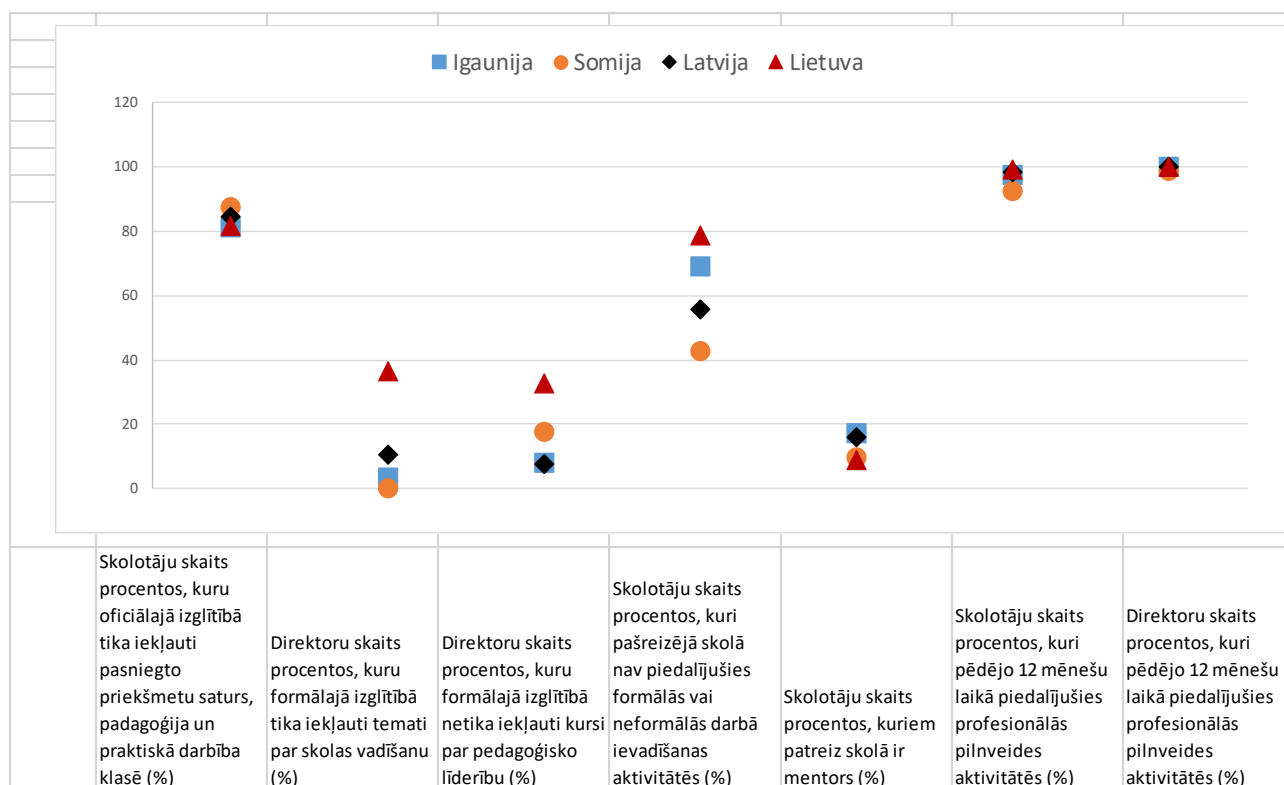
- To mācību metožu vidū, par kurām TALIS apjautāja skolotājus, gan Latvijā, gan OECD valstīs un TALIS dalībvalstīs plaši tiek izmantotas metodes klasvadības uzlabošanai un mācību vielas saprotamības (tās pasniegšanas) uzlabošanai. Piemēram, Latvijā 50 % skolotāju ziņo par to, ka viņi bieži nomierina skolēnus, kuri traucē klases darbu (OECD vidēji – 65 %), savukārt 91 % skolotāju ziņo par to, ka viņiem bieži vien jāizskaidro, kāda ir saistība starp jauno un veco mācību vielu (OECD vidēji – 84 %).
- Prakses, kuras ietver skolēnu kognitīvo spēju aktivizēšanu un kuras ir būtiskas skolēnu mācīšanās procesā, tiek piemērotas retāk. OECD valstīs šīs metodes izmanto apmēram puse no skolotājiem. Konkrēti Latvijā 45 % skolotāju atklāj, ka bieži lūdz skolēniem pašiem lemt kā risināt sarežģītus uzdevumus. OECD valstīs vidēji šis rādītājs arī ir 45 %.
- Tipiskas stundas laikā Latvijā skolotāji velta vidēji 84 % laika faktiskam mācību procesam, kas ir vairāk nekā OECD vidēji (proti, 78 %).
- Pēdējo piecu līdz desmit gadu laikā apmēram pusē TALIS dalībvalstu ir samazinājies laiks, kas tiek veltīts faktiskam mācību procesam. Pēdējo piecu gadu laikā Latvijā šis rādītājs ir saglabājies stabils.
- 80 % skolotāju Latvijā regulāri novērtē skolēnu izaugsmi, vērojot viņu darbu un sniedzot tūlītēju atgriezenisko saiti (OECD vidēji – 79 %), 65 % skolotāju aptaujā atklāj, ka ir darījuši skolēniem zināmus skolotāju veiktos novērtējumus (OECD vidēji – 77 %), savukārt 47 % skolotāju bieži vien ir ļāvuši skolēniem pašiem novērtēt savu izaugsmi (OECD vidēji – 41 %).
- Kopumā lielākā daļa skolotāju un skolu vadītāju uzskata, ka viņu kolēģi ir atvērti pārmaiņām, savukārt viņu skolas ir vieta, kur var tikt ieviestas inovatīvas prakses. 85 % Latvijas skolotāju uzskata, ka gan viņi paši, gan viņu kolēģi sniedz atbalstu viens otram jaunu ideju ieviešanā. Šis rādītājs ir augstāks nekā OECD valstīs un ekonomikās, kas piedalījās TALIS aptaujā (proti, 78 %).

Kā ir sagatavoti skolotāji un skolu vadītāji

- Studējot skolotāju izglītības programmās, 85 % Latvijas skolotāju ir apguvuši mācāmo priekšmetu saturu, pedagoģiju un praktisko darbu klasē, un šis rādītājs ir augstāks nekā OECD valstīs un ekonomikās, kas piedalījušās TALIS aptaujā (79 %). 44 % Latvijas skolotāju, uzsākot darbu savā skolā, ir bijis sava veida formāls vai neformāls darbā ievadišanas posms. OECD valstīs un ekonomikās, kas piedalījušās TALIS aptaujā, šis rādītājs ir 42 %.
- Lai arī skolu direktori visās OECD valstīs kopumā uzskata, ka mentorings ir būtisks gan skolotāju darbam, gan skolēnu sniegumam, mentors ir bijis norīkots tikai 22 % jauno skolotāju (ar darba stāžu līdz 5 gadiem). Latvijā šis rādītājs ir 16 %.
- OECD valstīs vidēji skolu vadītājiem ir augstāka izglītības pakāpe nekā skolotājiem. Tomēr tikai puse no viņiem pirms stāšanās direktora amatā ir vismaz vienreiz pabeigusi direktoriem paredzētu apmācību kursu vai programmu. Latvijā 36 % skolu vadītāju ir pabeiguši apmācību programmu vai kursus par skolas vadību vai direktoru izglītības programmu vai kursus (OECD vidēji – 54 %), savukārt 45 % no viņiem pirms stāšanās direktora amatā ir pabeiguši izglītības vadības programmu vai kursus (OECD vidēji – 54 %).

2. attēls. Sākotnējā pedagoģiskā izglītība un tālākizglītība

Balstoties uz pamatzglītības skolotāju un skolu direktoru atbildēm

Avots: OECD, TALIS 2018 datubāze, I.4.14., I.4.28., I.4.39, I.4.64., I.5.2. un I.5.10. tabula.

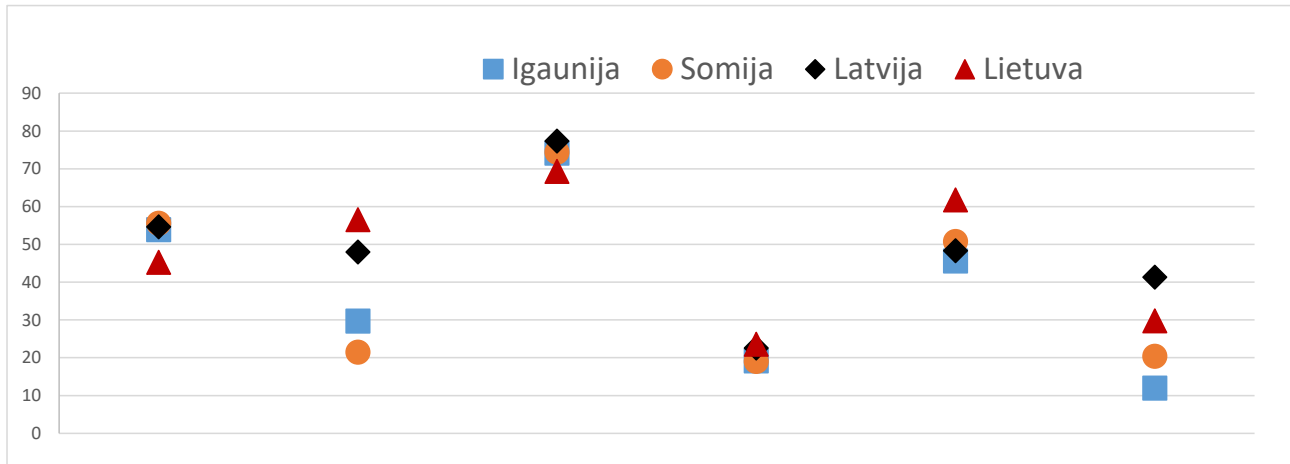
- Skolotāju un skolu vadītāju dalība profesionālajā pilnveidē Latvijā ir pašsaprotama – 99 % Latvijas skolotāju (OECD vidēji – 94 %) un 100 % Latvijas direktoru (OECD vidēji – 99 %) ir piedalījušies vismaz vienā profesionālās pilnveides pasākumā viena gada laikā pirms šīs aptaujas.
- Visizplatītākais profesionālās pilnveides veids skolotājiem OECD valstīs ir mācībasursos un semināros. Latvijā šāda veida mācībās ir piedalījušies 95 % skolotāju, savukārt 61 % skolotāju ir piedalījušies savstarpējas mācīšanās pasākumos un izaugsmes veicināšanas (*coaching*) mācībās. Ir vērts uzsvērt, ka skolotāji no OECD valstīm par efektīvāko profesionālās pilnveides veidu atzīst sadarbībā un sadarbības metodēs balstītas pieejas.
- Latvijas skolotāji ir apmierināti ar dalību profesionālajā pilnveidē, jo 89 % no viņiem ir atzinuši to par noderīgu savam darbam. Šis rādītājs ir augstāks nekā OECD valstīs un ekonomikās, kas piedalījušās TALIS aptaujā, vidēji (82 %). Apstiprinās arī tas, ka skolotāji, kas piedalījušies, viņuprāt, noderīgās apmācībās, pauž lielāku apmierinātību ar darbu un augstāk vērtē sava darba efektivitāti.
- Tomēr, skolotāji apgalvo, ka dažās profesionālās pilnveides jomās apmācības joprojām ir nepietiekamas. OECD valstu skolotāji norādījuši, ka viņiem nepieciešamas augstāka līmeņa prasmes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) jomā, kā arī nepieciešams labāk apgūt mācīšanu daudz kultūru/daudzvalodu vidē, kā arī skolēnu ar īpašām vajadzībām mācīšanu. No šīm trim minētajām jomām IKT apmācības Latvijā skolotāji uzskata par vairāk nepieciešamām.

IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģiju) prasmju mācīšana

- Latvijā vidēji 48 % skolotāju „bieži” vai „vienmēr” ļauj skolēniem izmantot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) projektiem vai darbam klasē. Šis rādītājs ir zemāks nekā vidējais rādītājs OECD valstīs un ekonomikās, kas piedalījušās TALIS aptaujā (53 %).
- 55 % Latvijas skolotāju ir norādījuši, ka viņu studiju programmā ir bijusi iekļauta „IKT izmantošana mācību procesā”, vidēji 48 % skolotāju pēc studiju beigšanas ir jutušies sagatavoti IKT izmantošanai mācību procesā.
- Turklāt, lai arī vidēji 77 % skolotāju 12 mēnešu laikā pirms šīs aptaujas ir piedalījušies profesionālās pilnveides pasākumos, tostarp par „IKT izmantošanu mācību procesā”, par augstu nepieciešamību pēc apmācībām tādā jomā kā „IKT izmantošana mācību procesā” ir norādījis procentuāli lielākais skolotāju skaits – 23 % Latvijas skolotāju (salīdzinājumā ar 18 % skolotāju OECD valstīs vidēji).
- Latvijā vidēji 41 % skolu direktoru ziņojuši, ka kvalitatīvu mācību procesu viņu skolās apgrūtina mācībām nepieciešamo digitālo tehnoloģiju trūkums vai šo tehnoloģiju nepiemērotība (salīdzinājumā ar OECD valstu vidējo rādītāju – 25 %).

3. attēls. IKT mācību procesā

Balstoties uz pamatzglītības otrā posma skolotāju un skolu direktoru atbildēm

Skolotāju skaits procentos, kur formālajā izglītībā tiek aiekļautas tēmas par IKT lietošanu mācīšanās (%)	Skolotāju skaits procentos, kuri jūtas labi un ļoti labi sagatavoti IKT lietošanā mācīšanās (%)	Skolotāju skaits procentos, kuriem IKT lietošana tikusi iekļauta profesionālajā pilnveidē (%)	Skolotāju skaits procentos, kuri ir profesionālās pilnveides vajadzības IKT jomā (%)	Skolotāju skaits procentos, kuru studenti bieži vai vienmēr lieto IKT projektos vai klasē (%)	Direktoru skaits procentos, kuri ziņo par nepietiekamām vai neadekvātām IKT iekārtām mācībām (%)
---	---	---	--	---	--

Avots: OECD, TALIS 2018 datubāze, I. 4.13., I. 4.20., I. 5.18., I. 5.21., I. 2.1. un I. 3.63. tabula.

TALIS 2018 raksturojums

Datu iegūšanai TALIS izmanto skolotājiem un viņu skolu direktoriem izdalītas aptaujas lapas. Galvenais aptaujas mērķis ir radīt starptautiski salīdzināmu informāciju, kas ir būtiska uz skolu vadītājiem, skolotājiem un mācīšanu vērstu politiku izstrādei un īstenošanai, galveno uzsvāru liekot tieši uz tiem aspektiem, kas ietekmē skolēnu mācīšanos. Skolotāji un skolu vadītāji pauž savu viedokli, tādējādi piedaloties izglītības politikas analizē un galveno jomu attīstībā.

Pirmkārt, TALIS palīdz politikas veidotājiem pārskatīt un attīstīt tādu politiku, kas stiprina skolotāja profesiju un veicina labākos nosacījumus efektīvam mācību procesam. Otrkārt, TALIS palīdz skolotājiem, skolu vadītājiem un izglītības nozares ieinteresētajām pusēm analizēt un apspriest viņu īstenotās prakses un atrast veidus šo prakšu pilnveidei. Treškārt, TALIS ņem vērā iepriekš īstenotos pētījumus, vienlaikus veidojot pamatu turpmākam pētnieku darbam.

- TALIS 2018 pētījumā ir iekļautas deviņas galvenās tēmas – skolotāju mācīšanas metodes; skolas vadība; skolotāju profesionālās prakses; skolotāju izglītība un sākotnējā sagatavošana darbam; skolotāju atgriezeniskā saite un izaugsme; skolas iekšējais klimats; apmierinātība ar darbu; ar skolotāja profesiju saistītās cilvēkresursu problēmas un attiecības ar ieinteresētajām pusēm, kā arī skolotāju pašefektivitāte. Minēto papildina tādas caurviju tēmas kā inovācija, kā arī vienlīdzība un daudzveidība.
- TALIS starptautiskā mērķauditorija ir publiskajās un privātajās vispārīgizglītojošajās skolās strādājošie pamatizglītības otrā posma skolotāji un viņu skolu direktori. TALIS 2018 aptauja piedāvāja trīs papildu iespējas: 15 valstis un dalībvalstis aptaujāja arī pamatizglītības pirmā posma (ISCED 1. līmenis) skolotājus un skolu vadītājus, 11 valstis un dalībvalstis aptaujāja vidusskolas klašu skolotājus un skolu vadītājus (ISCED 3. līmenis), savukārt 9 valstis veica aptauju starp tām skolām, kuras piedalījās OECD 2018. gada Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā (PISA).
- Katrā valstī tika veikta reprezentatīva izlase, nejausības kārtā no 200 skolām atlasot 4 000 skolotājus un viņu skolu direktorus. Apmēram 260 000 skolotāju, kuri pārstāvēja vairāk nekā 8 miljonus skolotāju 48 valstīs, atbildēja uz visiem aptaujas jautājumiem. Latvijā TALIS aptaujas lapas aizpildīja 2 315 pamatskolas vecāko klašu skolotāji un 136 direktori.
- TALIS 2018 secinājumi tiks izdoti divos sējumos. Pirmais sējums – „Skolotāji un skolu vadītāji – pilnveide visa mūža garumā”, kas publicēts 2019. gada 19. jūnijā, pēta skolotāju zināšanu un prasmju aspektu, kā arī skolu vadītāju profesionalitāti. Otrajā sējumā – „Skolotāji un skolu vadītāji - augstu novērtēti profesionāļi”, kas tiks publicēts 2020. gada sākumā, tiks pētīti profesijas prestiža, karjeras iespēju, sadarbības kultūras un atbildības, kā arī autonomijas jautājumi.

Par šo publikāciju atbild OECD ģenerālsekretārs. Šeit paustie viedokļi un izmantotie argumenti ne vienmēr atspoguļo oficiālo OECD valstu viedokli.

Šis dokuments, tajā norādītie dati un tajā iekļautās kartes neaizskar nevienas teritorijas statusu vai suverenitāti, starptautiskās pierobežas un robežas vai teritoriju, pilsētu un apvidu nosaukumus.

Atsauces

OECD (2019), *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, TALIS, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>

Plašāku informāciju par TALIS 2018 skat. saitē <http://www.oecd.org/education/talis/>

Dati pieejami arī tiešsaistē, sekojot saitēm **StatLinks** zem tabulām un diagrammām.

Datu un analīzes izpēti, salīdzināšanu un vizualizēšanu, izmantojot <http://gpseducation.oecd.org/>.

<p>Jautājumus lūdzam sūtīt: TALIS komanda Izglītības un prasmju direktorāts TALIS@oecd.org</p>	<p>Latvijas datu izlases autors: Markus Schwabe Izglītības un prasmju direktorāts Markus.Schwabe@oecd.org</p>
--	--